

ALOJZY CYSEWSKI – LEŚNIK Z POWOŁANIA

Anna Cysewska-Sobusiak

Politechnika Poznańska

WSTĘP

Szlachecka, kaszubsko-pomorska rodzina Cysewskich wywodzi swoje nazwisko od wsi Cisewie vel Cisowia w dawnym powiecie tucholskim. Etymologię tej nazwy można wywieść od nazwy szczególnego drzewa „cis”. Cysewscy są notowani w polskiej heraldyce – byli herbu własnego: pół podkowy z różą i dwiema sześcioramiennymi gwiazdkami. Głównymi gniazdami rodu Cysewskich były Wysoka Zaborska i Czarnowo, skąd rozeszli się do różnych miejsc, w tym do Brus w obecnym powiecie chojnickim na Pomorzu.

Cysewscy byli przeważnie właścicielami gospodarstw. Urodzony w 1855 roku Stefan von Cysewski posiadał w Brusach gospodarstwo, był także właścicielem oberży. Z jego małżeństwa z Otylią Cecylią z domu Kiedrowską urodził się w Brusach 4 kwietnia 1898 roku **Alojzy Wincenty Cysewski**.

W 1928 roku (ryc. 1) zawarł w Gostycynie związek małżeński z Emilią Martą z domu Rafińską (1905–1963), z którą miał czworo dzieci: Huberta ur. 1929, Krystynę ur. 1930, zm. 2001, Annę ur. 1947, Ryszarda ur. 1949. Ojciec Emilii, Władysław Rafiński, posiadał w Kamienicy drewniany młyn o konstrukcji szkieletowej, zbudowany w 1870 roku, i pełnił funkcję starszego cechu młynarzy w powiecie tucholskim.

EDUKACJA I PRACA ZAWODOWA

Alojzy Cysewski uczęszczał do 9-klasowego gimnazjum w Kwidzynie, które ukończył w 1919 roku. Bardzo chciał się kształcić dalej. Znalazł się w gronie około 30 młodych Pomorzan z Brus i okolic, którzy otrzymali stypendia przyznane przez TPN (Towarzystwo Pomocy Naukowej dla Młodzieży Polskiej Prus Zachodnich), umożliwiające im dalsze kształcenie i studiowanie. TPN zostało utworzone w 1848 roku i m.in. dbało o właściwe postawy młodego pokolenia. Towarzystwo działało aż do 1939 roku, a jego fundusze pochodziły ze składek i zapisów testamentowych. Las zawsze był pasją Alojzego i po otrzymaniu pomocy stypendialnej rozpoczął w październiku 1919 roku studia na Wydziale Leśnym Uniwersytetu Poznańskiego, które ukończył w 1923 roku (ryc. 2). Uzyłskwał dyplom nauk leśnych i z tytułem magistra inżyniera kontynuował swą działalność zawodową w administracji lasów państwowych, którą przerwała jego śmierć w 1962 roku.

Pracował kolejno na różnych stanowiskach: był adiunktem w nadleśnictwach, następnie nadleśniczym, inspektorem oraz dyrektorem Dyrekcji Lasów Państwowych w Poznaniu. Przebieg jego pracy zawodowej w latach 1922–1962 był następujący (Archiwum rodzinne..., Informacje..., PRZYBYLSKI 2013, Lasy... 2015):

12.07.1922–31.07.1926	–	adiunkt w nadleśnictwach: Klosnowo, Lipusz, Laska, Trzebciny, Jachcie
1.08.1926–31.03.1935	–	nadleśniczy Nadleśnictwa Różanna, poczta Sucha, powiat Świecie
1.04.1935–11.11.1938	–	nadleśniczy Nadleśnictwa Miradz, poczta Strzelno, powiat Mogilno
12.11.1938–1.09.1939	–	inspektor w Dyrekcji Lasów Państwowych (DLP) w Poznaniu
1.01.1940 – 1944	–	referent budżetowy w Wydziale Lasów Dystryktu Lubelskiego w GG
12.02.1945–20.04.1946	–	inspektor w Dyrekcji Lasów Państwowych (DLP) w Poznaniu
20.04.1946–15.09.1946	–	kierownik samodzielnego biura kontroli w DLP w Poznaniu
16.09.1946–30.03.1949	–	kierownik Biura Planowania i Organizacji w DLP w Poznaniu
1.04.1949 – 19.06.1950	–	kierownik Inspektoratu Kontroli w DLP w Poznaniu
19.06.1950 – 30.06.1959	–	dyrektor Dyrekcji Lasów Państwowych w Poznaniu (nazwa zmieniana na Poznański Okręg Lasów Państwowych, Zarząd Lasów Państwowych, Okręgowy Zarząd Lasów Państwowych)
1.07.1959 – 11.03.1962	–	kierownik Wydziału Planowania w Okręgowym Zarządzie Lasów Państwowych w Poznaniu

Alojzy Cysewski był człowiekiem lasu – rozumiał go, kochał i szanował. Przez całe zawodowe życie, trwające blisko 40 lat, interesował się nowościami i udogodnieniami możliwymi do zastosowania w gospodarce leśnej. W szczególności był bardzo – również emocjonalnie – związany z przedwojennym okresem kilkunastu lat pracy jako nadleśniczy państwowy w nadleśnictwach Różanna (1926–1935), a następnie Miradz (1935–1938). Nadleśniczówka Różanna była położona w urokliwym miejscu (ryc. 3, 4, 5), a nadleśniczy Cysewski miał grono zaufanych i kompetentnych współpracowników (ryc. 6).

Dzięki swemu poprzednikowi w nadleśnictwie nawiązał kontakt z Leonem Wyczółkowskim, jednym z czołowych przedstawicieli Młodej Polski w nurcie malarstwa realistycznego. W latach 20. XX wieku artysta często bywał w Różannie, był zakochany w drzewach i rysował sosny, świerki, dęby, cisy. Uwieczniał też martwą naturę. W liście do niego Alojzy Cysewski napisał: „Szanowny Panie Profesorze! W myśl wyrażonego życzenia przesyłam w załączeniu wypchanego puchacza. Po zrobionym użytku proszę mi donieść, przyśle sam po niego posłańca. Cieszę się, że mogę służyć tą małą drobnostką, z wyrazami wielkiego szacunku pozostaję.”

Gospodarka leśna prowadzona była w Różannie w sposób racjonalny i odpowiedzialny. Nadleśniczy Cysewski zawsze bolał nad dużymi szkodami w postaci konieczności wycięcia znacznych obszarów lasu, którą np. w 1932 roku spowodowała gradacja szkodliwej sówki choinówki. Jedno z drzew w Różannie miało znaczenie szczególne... Był to „święty dąb”, pod którym Emilia odpowiedziała Alojzemu „tak” na pytanie, czy zostanie jego żoną... Mały kawałek kory został przechowany jako pamiątka rodzinna do dziś, natomiast dębu już nie ma: razem z innymi pięknymi drzewami znalazł się na dnie Zalewu Koronowskiego, powstałego ze spiętrzenia Brdy na potrzeby hydroelektrowni budowanej w latach 1956–1961. Zniknęło pod wodą 1100 ha lasów i 550 ha ziemi wykupionej od rolników, 31 zabudowań gospodarczych, 3 leśnictwa, 4 osady pracowników leśnych oraz ówczesna nadleśniczówka Różanna widoczna na rycinie 3. Dla byłego nadleśniczego Cysewskiego była to trudna konieczność.

Po 9 latach służby w Różannie nastąpiło przeniesienie do nadleśnictwa w Miradzu (ryc. 7) na kolejne 3,5 roku. Od 1922 roku nadleśnictwo Miradz miało prawo nadzoru nad lasami prywatnymi, a w okresie późniejszym zostało włączone w skład Dyrekcji Lasów Państwowych w Poznaniu (PRZYBYLSKI 2013). O decyzji przeniesienia Alojzy Cysewski informował żonę w kartce pocztowej wysłanej z Miradza już 6 października 1934 roku (ryc. 8), ale nadleśnictwo to objął dopiero 1 kwietnia 1935 roku. Z tym przeniesieniem z jednej nadleśniczówki do drugiej wiązał się okres wielomiesięcznej rozłąki z rodziną, spowodowany zarówno względami służbowymi, jak i koniecznością przeprowadzenia prac remontowych w siedzibie nadleśnictwa w Miradzu. W latach późniejszych nierzadko wracał często do wspomnień o pozytywnych i wzruszających, ale niekiedy także trudnych zdarzeniach z tego czasu. Charakter pracy wymuszał częste podróże i okresy rozłąki z rodziną, udokumentowane w zachowanej bardzo bogatej korespondencji.

Po zakończeniu pracy w Miradzu Alojzy Cysewski przeniósł się do Poznania, gdzie był związany z Dyrekcją Lasów Państwowych (DLP), pracując w niej na różnych stanowiskach w latach przedwojennych 1938–1939 oraz powojennych 1945–1962. Natomiast podczas okupacji, w latach 1940–1944, był rozdzielony z rodziną. Został przymusowo wysiedlony do Lublina na terenie Generalnego Gubernatorstwa (ryc. 9, 10). Przebywał tam aż do wyzwolenia i był zatrudniony w Wydziale Lasów Dystryktu Lubelskiego na stanowisku referenta budżetowego. Żona, dzieci i teściowie także zostali wysiedleni z ich domu w Poznaniu do innej dzielnicy miasta, gdzie spędzili okupację w bardzo uciążliwych warunkach. Żyjąca w niedostatku rodzina borykała się z licznymi problemami i trapiły ją choroby. Żona oraz trzynastoletni syn byli zmuszeni do podjęcia pracy fizycznej. Alojzy Cysewski ciężko znosił to rozstanie z rodziną, w listach nawiązywał do wspomnień z „błogiej przeszłości” i dzielił się smutnymi refleksjami związanymi z wojenną teraźniejszością. Zauważał, że w trudnej przyszłości, po skończonej wojnie, potrzeba będzie ludzi o rękach czystych, tkliwych na biedę ludzką, „którzy przodować winni jako lekarze ran wojennych często głębokich i bardzo cuchnących”.

Po powrocie z wysiedlenia do Lublina zamieszkał z żoną, dziećmi i teściami ponownie w przedwojennym domu w Poznaniu, skąd w 1957 roku przeprowadził się z rodziną na ulicę Zeylanda, sąsiadującą z ulicą Gajową, na której znajdowała się Dyrekcja Lasów Państwowych (DLP). W latach 1946–1949 sprawował funkcję jej wicedyrektora (ryc. 11), a przez 9 lat (1950–1959) był dyrektorem DLP (ryc. 12, 13).

Pod koniec 1959 roku znacznie nasiliły się dolegliwości związane z astmą, na którą od lat chorował. Zmarł 12 marca 1962 roku (ryc. 14) i został pochowany 14 marca 1962 roku na Cmentarzu Junikowskim w Poznaniu (ryc. 15, 16). W kondukcie pogrzebowym uczestniczyły dziesiątki leśników, towarzyszących mu w ostatniej drodze. Jego żona zmarła rok później i została pochowana obok męża.

DZIAŁALNOŚĆ SPOŁECZNA I INNE DOKONANIA

Alojzy Cysewski od młodości miał duszę społecznika. Był jednym z siedmiu założycieli Korporacji Studentów Uniwersytetu Poznańskiego „Pomerania”, która powstała 8 grudnia 1923 roku. Należała do najstarszych i najliczniejszych korporacji chrześcijańskich. Przyjęła dewizę: „W nauce prawda, w przyjaźni jedność” i cel m.in. wychowania pomorskich przywódców i inteligencji świadomych grożącego ze strony Niemiec niebezpieczeństwa. Po ukończeniu studiów został w 1928 roku wiceprezesem Koła Filistrów tej akademickiej korporacji. W latach późniejszych uczestniczył często w jej zebraniach.

Był wrażliwy na niepowodzenia innych i skory do pomocy. W kwietniu 1927 roku został np. wybrany i zatwierdzony przez starostę bydgoskiego jako radca sierot dla obszaru dworskiego Różanna i leśnictwa Brzozowo. Działalność ta miała na celu wspieranie oświatowej pomocy dzieciom i młodzieży przy współpracy z nauczycielami.

Bardzo bolał nad plagami kłusownictwa i kradzieży leśnej. Z powodu tych szerzących się zjawisk starosta bydgoski z dniem 28 stycznia 1926 roku upoważnił go, jako asesora leśnictwa Bydgoszcz, do wykonywania funkcji policyjno-leśnej poza obrębem rejonu służbowego Nadleśnictwa Jachcice.

Od 1945 roku był członkiem Zarządu Związku Zawodowego Pracowników Leśnych i Przemysłu Drzewnego, przewodnicząc od 1947 roku Komisji Rewizyjnej tego Związku. W roku 1951 był delegatem na Zjazd Krajowy Naczelnej Organizacji Technicznej.

Przywiązywał bardzo dużą wagę do zdobywania wiedzy zarówno fachowej, jak i ogólnej oraz doskonalenia swych umiejętności zawodowych. Był zwolennikiem „kształcenia ustawicznego”, przez całe życie. Prenumerował fachową literaturę, uczestniczył w prezentacjach referatów, w nielicznych wolnych chwilach słuchał nowoczesnych prelekcji nadawanych przez radio.

W okresie 1926–1932 był członkiem Komisji Egzaminacyjnej w Dyrekcji Lasów Państwowych w Bydgoszczy dla kandydatów na stanowiska II i III Kategorii w państwowej służbie administracyjnej.

W latach 1946–1951 prowadził na Uniwersytecie Poznańskim wykłady zleczone w zakresie administracji i rachunkowości leśnej. W roku akademickim 1950/1951 był członkiem grona nauczycielskiego na Wydziale Leśnym Uniwersytetu Poznańskiego. Był także od 1949 roku członkiem Komisji Weryfikacyjno-Egzaminacyjnej dla inżynierów leśników.

Był zwolennikiem organizowania się leśników w związki zawodowe. Państwowi urzędnicy leśni z nadleśnictw Zamrzenica, Świekatówko i Różanna 4 listopada 1928 roku na spotkaniu w Klonowie opowiedzieli się za założeniem koła związku zawodowego leśników i na przewodniczącego obrali jednogłośnie nadleśniczego Cysewskiego. Zebrania koła odbywały się raz w miesiącu w Klonowie.

Będąc dyrektorem Poznańskiego Okręgu Lasów Państwowych, wystosował 27 grudnia 1951 roku odważne pismo do Centralnego Zarządu Lasów Państwowych (CZLP), stwierdzając niewłaściwe wykorzystanie rębni gniazdowej w drzewostanach sosnowych na siedliskach boru mieszanego (Lasy... 2015). Dotyczyło to całego środkowego pasa Wielkopolski: od Noteci na północy do wododziału Prosna–Barycz na południu. Utrudnieniem były w tym rejonie znikome opady atmosferyczne oraz szkody od zwierzyny. Podobne uwagi i zastrzeżenia zgłaszał okręg opolski i w piśmie do CZLP z dnia 7 lutego 1952 roku obydwie okręgi wystąpiły z konkretnymi wnioskami zmiany sposobu zagospodarowania na siedliskach typu boru mieszanego i zaproponowały zastąpienie dotychczas zalecanej rębni gniazdowej – rębnią zupełną. W efekcie CZLP przyłączył się do tych postulatów, zwracając się do ministerstwa, aby „wrócić do bardziej prostych metod urządzenia”, co wkrótce nastąpiło, choć inne zdanie w tej kwestii miał Instytut Badawczy Leśnictwa.

Alojzy Cysewski (ryc. 17) był jednym z 15 ojców-założycieli Kółka Łowieckiego, które w 1953 roku zarejestrowano pod nazwą „Leśnik” z siedzibą w Okręgowym Zarządzie Lasów Państwowych w Poznaniu przy ul. Gajowej 10. Głównym powodem utworzenia kółka była chęć umożliwienia myśliwym (przeważnie

pracownikom OZLP) wykonywania polowania i prowadzenia gospodarki łowieckiej na własnych, dzierżawionych terenach.

ODZNACZENIA I WYRÓŻNIENIA

Otrzymał dwukrotnie Złoty Krzyż Zasługi oraz Medal X-lecia PRL (Archiwum rodzinne...). Złoty Krzyż Zasługi w 1935 roku nadał mu prezydent Ignacy Mościcki „po raz pierwszy za zasługi na polu łowiectwa”. Po raz drugi został odznaczony Złotym Krzyżem Zasługi w roku 1948, na wniosek Ministra Leśnictwa, „za zasługi położone na polu pracy zawodowej, w administracji lasów państwowych”. Uchwałą Rady Państwa z dnia 28 marca 1955 nr 0/444, na wniosek Ministra Leśnictwa, został odznaczony Medalem 10-lecia Polski Ludowej.

W dniu 12 czerwca 2018 roku na posiedzeniu Zarządu Stowarzyszenia Absolwentów Uniwersytetu Poznańskiego podjęto w ramach obchodów 100-lecia studiów rolniczo-leśnych prace nad publikacją upamiętniającą wybitnych absolwentów praktyków. Alojzy Cysewski znalazł się w gronie wybranych absolwentów leśnictwa (Informacje...).

Alojzy Cysewski był leśnikiem z powołania. Z dumą nosił mundur leśny i miał ugruntowane poczucie odpowiedzialności, uczciwości i sprawiedliwości, czego doświadczali wszyscy, którzy go znali. Był przy tym człowiekiem skromnym i taktownym, nie zabiegał o poklask i zaszczyty. 4 stycznia 1935 roku pisał: „*Mnie osobiście mało zależy na honorach, na dużych pieniądzach, na uznaniu osób trzecich (często fałszywych), chcę pracować tak, jak moje sumienie mi wskazuje, chcę żeby sprawiedliwie oceniano moją pracę...*”

LITERATURA

Archiwum rodzinne Anny Cysewskiej-Sobusiak, córki Alojzego Cysewskiego.

Informacje otrzymane od Piotra Grygiera, dyrektora DLP w latach 1992–2016.

Lasy. Od pokoleń dla pokoleń, 2015, praca zbiorowa na zlecenie Regionalnej Dyrekcji Lasów Państwowych w Poznaniu, ul. Gajowa 10, 60-959 Poznań, Wyd. Quercus, Chrzanów.

PRZYBYLSKI M., 2013, *Lasy Miradzkie. Z dziejów Nadleśnictwa Miradz*. Nadleśnictwo Miradz przy współpracy z Towarzystwem Miłośników Miasta Strzelna, Miradz-Strzelno.

ALOJZY CYSEWSKI – LEŚNIK Z POWOŁANIA

Streszczenie

Autorka artykułu, która jest córką Alojzego Cysewskiego, zaprezentowała wybrane fakty z zawodowego i prywatnego życia swego ojca – polskiego leśnika z powołania. Artykuł został ukończony w dniu 12 marca 2019 roku, a więc w 57. rocznicę śmierci Alojzego Cysewskiego, który zapisał się we wdzięcznej pamięci swych

bliskich, przyjaciół i współpracowników. Wszystkie fotografie oraz cytowane listy pochodzą ze zbiorów rodzinnych zgromadzonych przez Annę Cysewską-Sobusiak.

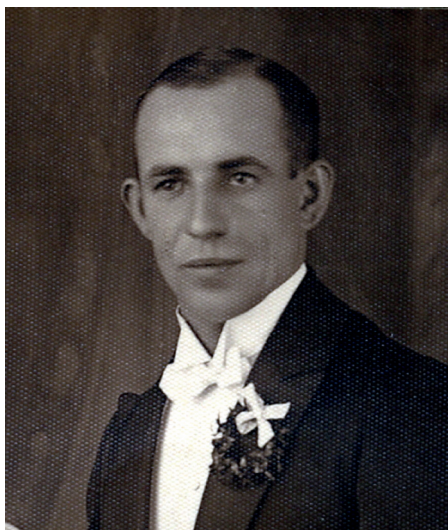
Słowa kluczowe: Alojzy Cysewski, powołanie do leśnictwa, lata działalności 1922–1962

ALOJZY CYSEWSKI – A BORN FORESTER

S u m m a r y

In this paper, the daughter of Alojzy Cysewski presents some selected facts from the professional and private life of her father – a born polish forester. The paper has been finished on March 12, 2019, i.e. on 57th anniversary of the death of Alojzy Cysewski who was signed up in grateful memory of his family, friends and co-workers. All pictures and cited letters are from sets of family documents gathered by Anna Cysewska-Sobusiak.

Keywords: Alojzy Cysewski, birth to forestry, activity years 1922 to 1962

Ryc. 1. Nadleśniczy Alojzy Cysewski w październiku 1928 roku

Fig. 1. Forest manager Alojzy Cysewski, October 1928

Ryc. 2. Alojzy Cysewski, student Wydziału Leśnego Uniwersytetu Poznańskiego w latach 1919–1923

Fig. 2. Alojzy Cysewski, student of Forestry Faculty of Poznan University, years 1919 to 1923

Ryc. 3. Widok przedwojennej siedziby Nadleśnictwa Różanna w latach 1926–1935

Fig. 3. View of pre-war seat of Różanna forestry management, years 1926 to 1935

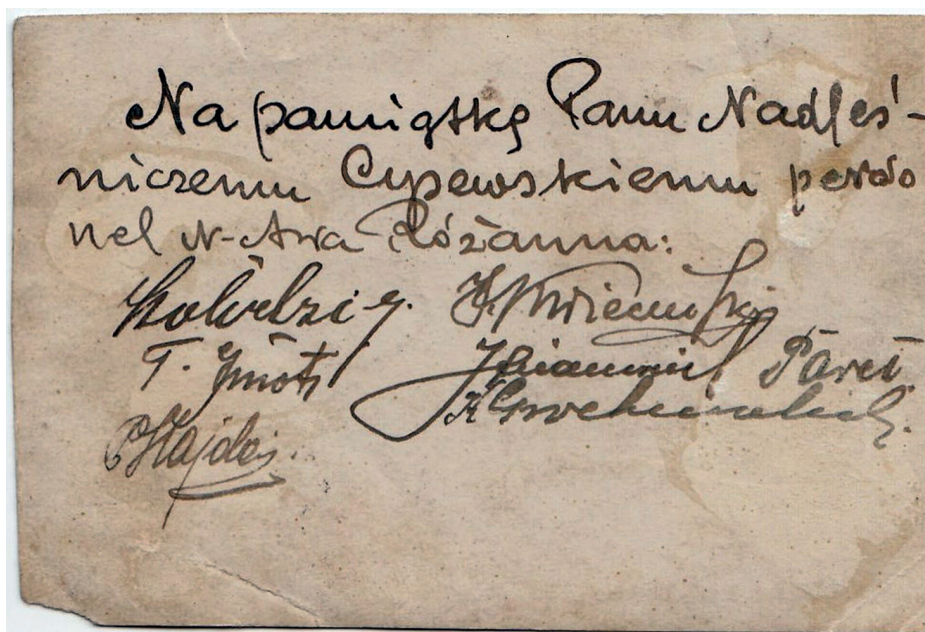
Ryc. 4. Nadleśniczy Alojzy Cysewski po polowaniu, Różanna, 1931

Fig. 4. Forest manager Alojzy Cysewski after hunting, Różanna, 1931

Ryc. 5. Nadleśniczy Alojzy Cysewski podczas inspekcji lasu w Różannie w 1932 roku

Fig. 5. Forest manager Alojzy Cysewski during forest inspection, Różanna, 1932

Ryc. 6a. Pamiątkowe zdjęcie z pracownikami Nadleśnictwa Różanna, początek roku 1935

Fig. 6a. Souvenir picture with staff of Różanna forest management, the beginning of 1935

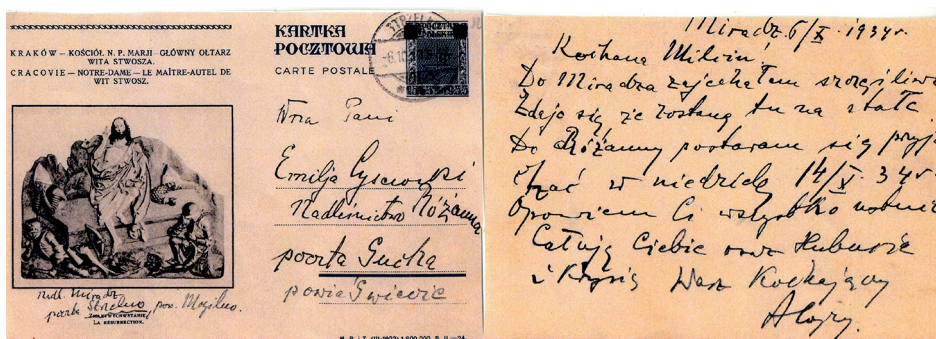
Ryc. 6b. Dedykacja na pamiątkowym zdjęciu z pracownikami Nadleśnictwa Różanna, początek roku 1935

Fig. 6b. Dedication in the souvenir picture with staff of Różanna forest management, the beginning of 1935

Ryc. 7. Widok byłej siedziby Nadleśnictwa Miradz pod koniec lat 70. XX wieku, obecnie budynek mieszkalny

Fig. 7. View of former seat of Miradz forestry management in the latter part of 1970's of the XX century, living building at present

Ryc. 8. Lakoniczna informacja dotycząca decyzji przeniesienia z Różanny do Miradza

Fig. 8. Brief information concerning decision on moving from Różanna to Miradz

Ryc. 9. Alojzy Cysewski na wysiedleniu w Lublinie, czerwiec 1941 roku

Fig. 9. Alojzy Cysewski during the forced displacement to Lublin, June 1941

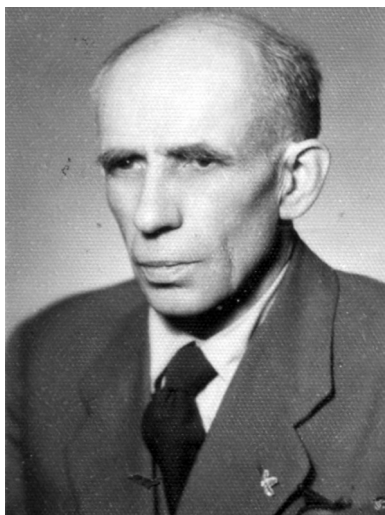
Ryc. 10. Alojzy Cysewski na wysiedleniu w Lublinie, jesień 1943 roku

Fig. 10. Alojzy Cysewski during the forced displacement to Lublin, Autumn 1943

Ryc. 11. Wicedyrektor DLP Alojzy Cysewski, Poznań 1947 rok

Fig. 11. Vice-director Alojzy Cysewski, Poznań, 1947

Ryc. 12. Dyrektor DLP Alojzy Cysewski, Poznań, 1959 rok

Fig. 12. Director Alojzy Cysewski, Poznań, 1959

Ryc. 13. Zebranie w DLP prowadzone przez dyrektora Alojzego Cysewskiego (stoi w centrum), 1958 rok

Fig. 13. Director Alojzy Cysewski (in the middle) leads a meeting, 1958

Ryc. 14. Nekrolog śp. Alojzego Cysewskiego, 12 marca 1962 roku

Fig. 14. Obituary notice of the late Alojzy Cysewski, March 12, 1962

Ryc. 15, 16. Pogrzeb śp. Alojzego Cysewskiego w Poznaniu, Cmentarz Junikowski, 14 marca 1962 roku

Fig. 15, 16. Funeral of the late Alojzy Cysewski, March 14, 1962, Poznań, Junikowo cemetery

Ryc. 17. Alojzy Cysewski z porożem w Nadleśnictwie Różanna w 1933 roku
Fot. 17. Alojzy Cysewski with antlers, Różanna, 1933